

Terugblik op de Kunstlijn in het Zuiderhofje

Eind vorig jaar deed het Zuiderhofje weer mee aan de Kunstlijn. Gert-Jan Kooren exposeerde twee installaties in de buitenruimte, de landschapsfoto's van Ellen de Vries werden in de hal en de regentenkamer tentoongesteld. Bijzonder was dat Gert-Jan speciaal voor deze locatie de interactieve installatie 'Oud en Nieuw' maakte.

Is het toeval dat juist doopsgezinde hofjes meedoen aan de Kunstlijn? Niet echt als je weet dat Doopsgezind Haarlem al jaren exposities van geëngageerde, professionele fotografen organiseert in fotogalerie De Gang, Grote Houtstraat 43.

'Oud en Nieuw' in Electro-spel

Het Zuiderhofje is gesticht in 1640, midden in de zeventiende eeuw. Gert-Jan wilde in een installatie die eeuw, de bloeitijd van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, vergelijken met de huidige tijd. Hij bouwde een groot Electro-spel, naar voorbeeld van het in 1966 door Jumbo uitgebrachte spel met de stekertjes en de vraag- en antwoord-gaatjes. In het Zuiderhofje was dat spel twee meter hoog, en de stekkers dik een decimeter lang. En ook in het groot gold: 'Als de lamp het doet, is het antwoord goed'. De antwoorden waren getallen tussen de 0 en 100, die gekozen konden worden op vragen als 'Hoeveel hofjes waren er in 1700?' (40), 'Welk percentage van de Haarlemse bevolking was in 1622 van buitenlandse afkomst?' (51%) en 'Wat is dat percentage nu?' (37,4%). De

> Gert-Jan legt uit hoe zijn installatie werkt

foto Chris Hoefsmit

maker pikte allerlei leuke weetjes op tijdens het maakproces, die hij enthousiast met de bezoekers deelde. Zo waren vrouwen en mannen in 1700 gelijk geletterd.

Gevolg van het feit dat veel vrouwen deelnamen aan het economische verkeer.

Meer over deze expo op pagina 7.

Yorick van Norden uit het Vrouwe en Anthonie Gasthuis

Vorig jaar schreef Yorick van Norden, liedjesmaker en sinds twee jaar bewoner van het Vrouwe en Anthonie Gasthuis, het boek 'De platenkast van Paul McCartney'. Daarin onthult Yorick het verborgen muzikale universum van de ex-Beatle.

Samen met oud-(pop)journalist John Oomkes gaf Yorick van Norden eind vorig jaar een eenmalig muziekcollege over de in 2025 overleden Brian Wilson, de geniale componist van popgroep The Beach Boys.

Meester van het melodieuze poplied

Van Norden achterhaalde via een foto, waarop Paul McCartney voor zijn platencollectie in zijn toenmalige Londense flat staat, diens muzikale interesse. Hij wist via de ruggen met een loep 250 van de circa 450 elpees te ontcijferen. Natuurlijk bezat McCartney ook elpees van The Beach Boys. Yorick: "Hij was onder de indruk van de baslijnen en de harmoniezang van die band. De waardering was over en weer. De elpee Pet Sounds, zei Wilson, was er niet geweest zonder Rubber Soul van The Beatles."

Van Norden en Oomkes vonden dat de popliedjes uit de jaren zestig en zeventig veel meer compleet waren dan nu. Zowel McCartney als Wilson waren in hun ogen

'De platenkast van Paul McCartney'

meesters in het schrijven van melodische liedjes met mooie harmonieën en onverwachte wendingen. Yorick: "Ze hebben de gave om iets tijdloos te laten klinken, tegelijk bezitten ze een betoverende magie." Het contact tussen Wilson en McCartney was overigens ongemakkelijk, wat kwam omdat Wilson psychische problemen had. Achter die zonnige oppervlakte van de surfsound ging een grote donkerheid schuil.

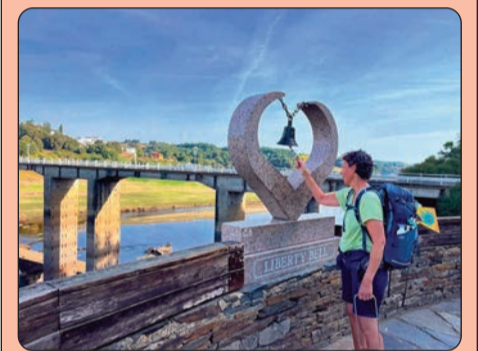
< Het boek 'De platenkast van Paul McCartney' van Yorick van Norden

> Yorick van Norden (links) en de onverwacht op 24 maart van dit jaar overleden John Oomkes in het Vrouwe en Anthonie Gasthuis

Wie al zijn zintuigen kan gebruiken, staat er meestal niet bij stil wat voor geluksvogel hij of zij eigenlijk is. In dit nummer blikken we terug op de wandeltocht die Nathalie uit het Frans Loenenhofje maakte. Nathalie die vanaf haar geboorte blind is, liep de laatste 200 km van de Camino de Santiago. Een prestatie van formaat, die een plekje in de krant verdiende, zo vond ook regent Wil van Schaik. Dagelijks maakte Nathalie ook een uitgebreid verslag die ze op de

> Nathalie onderweg

groepsapp zette zodat ook de hofjesbewoners mee konden genieten. Nathalie beschikt over een talenknobbel. Ze studeerde Franse letterkunde en spreekt naast Frans ook Duits en Engels. Voor haar Camino-avontuur ging ze op Spaanse les, die ze daarna online voortzette met een docente uit Valencia. Haar vitaliteit geeft u wellicht ook de nodige energie om er een schepje bovenop te doen. Wandelen houdt je koppie en je lijf fris en leidt tot leuke ontmoetingen. Ik hoop dat haar verhaal u net zo inspireert als het mij heeft gedaan.

Willem Brand

Nathalie, blind vanaf haar geboorte, loopt 200 km van de Camino

Wandelen is een van de hobby's van de 49-jarige Nathalie Vesseur uit het Frans Loenenhofje. Regelmatig loopt zij met verschillende mensen in de stad, in bos en duinen. Maar 200 km afleggen zonder te kunnen zien, op onverharde (berg)wegen en met 7,5 kg op je rug, is toch andere koek. Zij volbracht dat avontuur samen met een groepje lotgenoten en buddy's.

Dankzij Michelle, een fan van de Hofjeskrant, was de redactie op de hoogte van Nathalies wandeltocht. Zij had de krant ingeseind met de woorden: "Zij zou een inspiratie voor anderen kunnen zijn."

Behoeft

Nathalie: "Zo rond mijn verjaardag, in april 2025, voelde ik ineens de behoefte om eens gedurende langere tijd een wandeltocht te maken, bijvoorbeeld een deel van de Camino de Santiago, de beroemde wandelpelgrimstocht naar Santiago de Compostela in Spanje. Het leek mij heerlijk om een paar weken veel buiten te zijn, in de natuur, ver van huis, onderweg nieuwe mensen te ontmoeten, en me alleen maar te hoeven bezighouden met lopen van A naar B. Het was natuurlijk duidelijk dat ik dat niet alléén kon doen." Via internet vond ze Stichting Anders Bekeken, die jaarlijks een pelgrimstocht naar Santiago organiseert voor zes blinde/slechtziende wandelaars en zes buddy's. "Begin juli was er een kennismakingsweekende om de andere deelnemers te leren kennen. De buddy's, die geen eerdere ervaring hadden met het begeleiden van blinden en slechtzienden, kregen toen ook een korte training." Ook Nathalie zelf begon met trainen: regelmatig liep zij lange afstanden met verschillende mensen. Ook liep zij twee dagen 20 km met volle bepakking.

Geleidehond

Voor dat trainen hoefde Nathalie niet bij nul te beginnen. Nathalie: "Met mijn buurvrouw Marijke heb ik een warme vriendschap. We gaan regelmatig een paar dagen naar Schoorl om in de natuur te wandelen. Ik loop veel en met verschillende mensen," voegt zij daaraan toe. "Sowieso een avond per week met een medekoorlid naar onze koorrepetitie in het Verhalenhuis in Haarlem-Noord. Dat is heen en terug, een aardig loopje." Vroeger heeft ze wel een geleidehond gehad om haar bij het wandelen te helpen, maar dat was het toch niet voor

haar. "Een hond heeft veel voordelen, en het is natuurlijk ook een maatje, maar een blindenstok zet je zo achter de deur. Een hond moet ook loslopen om zijn energie kwijt te kunnen en in de binnenstad laat je je hond niet altijd even makkelijk uit."

Camino de Santiago

In oktober ging de grote reis van start: de laatste 200 kilometer van de Camino. Het groepje bestond uit vier slechtzienden, twee blinden en zes buddy's. Nathalie: "Elke dag liep je met een andere buddy. We hielden beiden een beugel vast. Inspiratie daarvoor is het hondentuigje van de blindengeleidehond. Via de beugel kon de buddy sturen en allerlei aanwijzingen geven, bijvoorbeeld als het pad omhoogliep, of bij een op- of afstap. En daar waren er genoeg van!"

Veerkracht

De eerste dagen was het fysiek zo pittig dat Nathalie twijfelde aan de onderneming. "Maar je bent veerkrachtiger dan je zelf denkt. Een fijne bijkomstigheid was dat mijn spier- en gewrichtsklachten na een week waren verdwenen. Dat duurde zelfs tot anderhalve week na thuiskomst." De eerste week was het peentjes zweten, de tweede week liep de groep regelmatig in de regen. "Ik vond het in allerlei opzichten een prachtige ervaring. Het was niet alleen een fysieke, maar ook een mentale uitdaging. Elke dag sliepen we immers in een andere herberg, op een slaapzaal met vaak ook onbekenden. Telkens een nieuwe omgeving waarin je je moet redden. Dat is een stuk buiten je comfortzone. Gelukkig hielpen de buddy's daar ook bij. Nadeel van zo'n slaapzaal was dat ik vaak vroeg wakker werd van gestommel van mensen die vroeg op pad wilden." Maar langzaam maar zeker kwam zij in een ritme en als zij dan onderweg koeienbellen hoorde en de bergen rook, kwam de ontspanning. Extra leuk was het om andere pelgrims te ontmoeten en hun verhalen te horen.

> Rechts Nathalie Vesseur verbonden met een van de buddy's

Kudde koeien

De iPhone van Nathalie heeft een ingebouwde spraakfunctie en typen doet ze met hulp van zes plekken op het scherm die corresponderen met het brailletoetsenbord. Zo bericht Nathalie elke dag het thuisfront over wat ze meemaakt. Ze doet dat meestal 's avonds of 's morgens. Want ze moet kunnen horen wat ze typt! Ik vraag haar naar leuke momenten. Ze vertelt over de kudde koeien die ze op een bergpad tegenkomt. "We moesten aan de zijkant gaan staan om ze te laten passeren. Zo liepen zo dichtbij dat ik er eentje kon aaien. Vlak daarna begon een koe schuin voor mij te plassen. De spetters kwamen tegen mijn onderbenen. Gelukkig was ik kort daarvoor zelf nog naar het toilet geweest, want anders had ik het ter plekke in m'n broek gedaan van het lachen." Dat ze sinds een half jaar Spaanse les had, kwam goed uit. "We kwamen op een dag in een herberg met maar 27 slaapplekken waar je niet vooraf kon reserveren. Ik heb toen uitgelegd dat er na mij nog vijf mensen van onze groep kwamen. Vanwege onze beperking kreeg iedereen een slaapplek."

Nathalie heeft sowieso wel een talenknobbel. Op de universiteit studeerde ze af in Franse taal- en letterkunde. Naast Frans spreekt ze Engels, Duits en nu ook een aardig mondje Spaans. "Ik heb online lessen van een Spaanse uit Valencia. Mijn mede-

cursisten komen uit allerlei landen. Dat maakt het extra leuk."

Beleving

Omdat Nathalie nooit heeft kunnen zien, compenseren haar andere zintuigen deels dat gemis. Vriendin Marijke: "Haar gehoor is buitengewoon goed." Nathalie: "Ik kon natuurlijk niets van het uitzicht zien, maar ik rook de schone berglucht, de dennen en eucalyptusbomen, voelde de ruimte en de rust, hoorde de vogels en het vee. En mijn buddy liet mij soms ook dingen voelen:

nodiging van regent Wil van Schaik bij. Na de woorden 'Je hebt een topprestatie geleverd, voor ons is het een eer dat je in ons hofje woont', overhandigt Wil haar een paar Camino-sokken én een beker. Dat gaat gepaard met de nodige kwinkslagen, zoals de hofdames wel gewend zijn. "Want die gouden beker," zegt Wil lachend, "moet je maar snel in een la stoppen als er visite komt. Het was de leukste beker die ik kon vinden. En die sokken zijn voor een held, onze held op sokken. Niet figuurlijk, maar letterlijk!"

Groepsapp

Dankzij een door Nathalie aangemaakte groepsapp waren de hofdames twee weken lang op de hoogte gehouden van haar wandeltocht

heel oude bomen, mos op een rotswand, of een hórreo, een traditioneel graanschuurtje op palen. Mijn gehoor helpt mij ook om me in de ruimte te oriënteren: door weerkaatsing van geluid hoor (en voel ik bijna) waar obstakels zijn, zoals muren of bomen.

Huldiging

Ruim twee weken na thuiskomst van haar Camino-ervaring wordt Nathalie gehuldigd in het paviljoen van het Frans Loeenhofje. De Hofjeskrant is daar op uit-

van Camponaraya naar Santiago de Compostela. Hofjesbewoonster Rie Neehus was onder de indruk. "Het was voor ons erg leuk dat zij elke dag een verslag maakte, je was er gewoon bij!" Nathalie: "In Spanje is niks vlak, Op dag drie moesten we heel lang alleen maar klimmen, en dacht ik: kom ik wel boven?! Ik liep die dag met een buddy die vaak bergwandelvakanties doet en er dus geen enkele moeite mee had, terwijl ik best vaak even moest stoppen om op adem te komen. Dan zei ik: 'Stoppen, een uitzichtpunt!' Grappig bedoeld natuurlijk, want ik zie helemaal niks." Maar het lukte, Nathalie kwam de berg op en hield het ook daarna vol. "Al met al een prachtige ervaring, ik zou het zo nog een keer doen."

De Gravinnehof: het Hofje van de 21e eeuw?

De Gravinnehof viert in 2026 haar 5e lustrum!

Rond 1990 nam de Stichting Haarlemse Hofjes het initiatief om een prijsvraag uit te schrijven voor het ontwerpen van een nieuw te bouwen hofje. Dat idee kreeg steun van het College van B en W; er werd een werkgroep geïnstalleerd om dat idee verder uit te werken. Uiteindelijk werd een bijzondere locatie in de binnenstad gevonden: Een bijna driehoekig parkeerterrein aan het Spaarne, tussen de Helmbrekersteeg en de Gravinnesteeg. Het Sint Jacobsgodshuis werd opdrachtgever en in 1992 werd een prijsvraag uitgeschreven voor 'het hofje van de 21e eeuw', waarop maar liefst 168 inzendingen kwamen. Winnaar werd architect Dolf Floors.

De meeste oude hofjes die we kennen bestaan uit een rijtje kleine huisjes die symmetrisch rond een binnenhof gelegen zijn. Maar Floors heeft een heel eigenzinnig ontwerp gemaakt, waarbij hij optimaal gebruik gemaakt heeft van de driehoekige vorm van de locatie: Aan de zuidzijde (Gravinnesteeg) heeft hij alleen een tuinmuur gebouwd maar aan de noordzijde (Helmbrekersteeg) heeft hij appartementen in 3 lagen ontworpen, waarvan de brede galerijen, door een glazen gevel, uitkijken op de zonnige binnentuin. Floors heeft niet gekozen voor een klassieke vormgeving, maar een modern ontwerp gemaakt. Annemieke Diekman maakte een ontwerp voor de tuin, met een langgerekte

spiegelvijver die het licht van de zon in de hof moest reflecteren. Er zijn één- en tweepersoonsappartementen, met een gemeenschappelijke tuinkamer, logeerkamer, hobbyruimte en een fietsenberging. De appartementen hebben een moderne indeling met schuifwanden.

In 1995 besloten de colleges van regenten van het Sint Jacobsgodshuis en van het Hofje Codde en van Beresteyn om dit ontwerp gezamenlijk te realiseren. Zij richtten de Stichting Gravinnehof op waarin zij beiden voor 50% participeren en zij vormen gezamenlijk het bestuur van de Gravinnehof. Na archeologisch onderzoek en veel discussie over het bouwen op dit parkeerterrein, kon wethouder Jan Haverkort in 2000 de eerste steen voor de Gravinnehof leggen. En in 2001 werd het geopend door prinses Margriet.

Inmiddels kunnen we concluderen dat de Gravinnehof een mooie en vitale aanvulling in de stad is. De binnentuin is op initiatief van bewoners aangepast van een vormgeving met veel verharding en haagjes, naar een meer ecologische tuin met een rijkere schakering van beplanting. Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan zal in de tuin een kunstwerk van de Haarlemse kunstenaar Michèle Baudet onthuld worden. De Gravinnehof is een bijzondere woonvorm op een prachtige locatie. Op naar het volgende initiatief voor nieuwe hofjes!

Joop Slangen
voorzitter Stichting Haarlemse Hofjes

De juiste omstandigheden in het Zuiderhofje

Twee kunstenaars troffen elkaar bij toeval tijdens de Kunstlijn in het Zuiderhofje: Gert-Jan Kooren en Ellen de Vries. Hun werk kwam goed tot zijn recht, vonden ze beiden. Dat kwam vooral omdat ze in de gelegenheid waren gesteld om de juiste 'kijkomstandigheden' te creëren.

De twee installaties van Kooren lokten vanzelf discussie uit, de natuurfoto's van De Vries vooral emotie.

Dubbele bodem

Exposeren is eigenlijk niet het goede woord bij het werk van Kooren. Dat komt omdat hij altijd ingrijpt in de openbare ruimte. Zijn installatie 'Weit weg' hing eerder op de Skulpturenweg in Linnich (DE). Vandaar de Duitse tekst. 'Weit weg' oftewel 'ver weg' zijn uitgezaaide woorden met in de letters citaten uit de grondwet van Europese landen verstoep. Over dat we voor de wet allemaal gelijk zijn, en dat discriminatie op basis van welke grond dan niet is toegestaan. De poort waar je als bezoeker een mooi doorkijkje had op de voorname principes die momenteel verder weg lijken dan ooit, was ooit de bewonersingang. Die kwam uit op de vijftig jaar geleden verdwenen Boeresteeg. De poort is tegenwoordig nooduitgang.

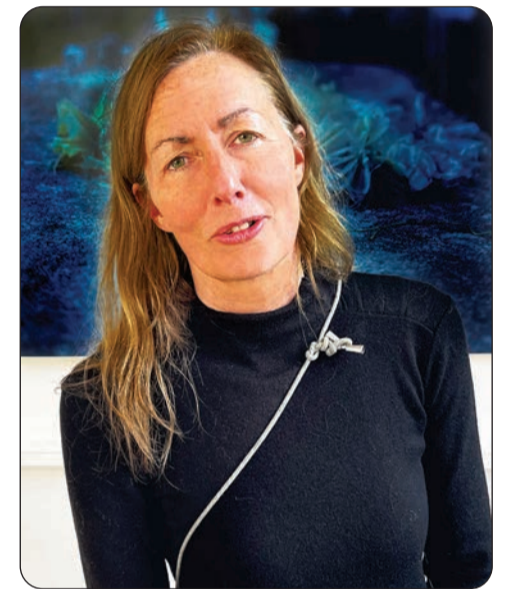
Gert-Jan: "Bijzondere vind ik dat het hofje gewoon vernoemd is naar de straat en niet naar een persoon zoals bij de meeste Haar-

lemse hofjes. De doopsgezinden deden blijkbaar niet aan zelfverheerlijking. Dit hofje is van 1640 of van 1891, net hoe je het bekijkt. De oude huisjes uit 1640 zijn gesloopt, het nieuwe hofje werd in 1891 gebouwd. Het stond op de nominatie om net als de Boeresteeg te verdwijnen. Gelukkig is het behouden gebleven: een klein stukje vroeger tussen een hoop vandaag."

Fascineren

Kern van het werk van fotograaf Ellen de Vries is: 'Hoe gaan wij om met het landschap en hoe gaat het landschap om met ons'. Via een expositie in De Gang kreeg zij de mogelijkheid dat ook in het Zuiderhofje te doen. In de hal hing een aantal foto's, maar de echte beleving ontstond in een verduisterde regentenkamer door een diashow: een selectie van haar werk in tien minuten. Tachtig dia's waarop geen mens te zien was en je de natuur en soms de cultuur, zoals houten schommelstoelen op Cuba, in al zijn schoonheid

kon ervaren. Ook dankzij de meditatieve muziek. Ellen, van origine sociaal geograaf, gaat met haar midden formaat camera (Hasselblad) en lichtmeter al twintig jaar op zoek naar bijzondere beelden. Zo zat ze als 'artist in residence' twee maanden in Noorwegen. "Het is continu kijken en voelen. Soms ga ik meerdere keren terug naar dezelfde plek totdat het licht me helemaal bevalt. Mijn werk hangt als kunst bij mensen aan de muur. Dan wil je dat een beeld blijft fascineren."

Regent Jurjen Tees: "Zowel onze dames van het hofje als het bestuur werken graag mee om kunstenaars een podium te bieden. Het is ook weer, naast open monumentendag, een gelegenheid om de deuren van ons besloten hofje te openen. Het was mooi om te zien hoe Gert-Jan en Ellen de beschikbare ruimte en mogelijkheden hebben benut. Beide exposities maakten leuke en interessante reacties los bij de bezoekers."

Meer weten van beide exposanten? Ga naar uvtp.nl of naar ellendevries.com

foto's Chris Hoefsmit

> Landschapsfoto's van Ellen de Vries (rechts) in de regentenkamer van het Zuiderhofje

Wonen in een hofje gaf Barbara Tanner ruimte

Molen De Adriaan ligt op een steenworp afstand van het Teylers Hofje. Deze markante molen had een al even markante molenaar, die jarenlang in het hofje woonde: Barbara Tanner. De van oorsprong Zwitserse was tevens professioneel pianiste. Zij overleed eind 2025.

Hoogtevrees

Naast haar werk als muziektherapeute gaf Barbara geregeld kamerconcerten. Rond haar veertigste wilde ze meer ruimte voor zichzelf en verhuisde naar het hofje. Ze werd parttime brugwachter en vrij snel daarna volgende een tweede stap: vrijwilliger bij molen de Adriaan. Eerst als rondleidster en na een intensieve opleiding als gediplomeerd molenaar. Voortaan gaf ze ook les aan molenaars in spé. Bij haar werk had ze overigens wel een handicap: hoogtevrees. Niet han-

dig als je in de wiken moet klimmen om de zeilen vast te haken, maar ze liet zich er niet door tegenhouden. Matth van Rooden leerde haar kennen als pianiste, toen ze zijn composities speelde. "Zij was een innemende vrouw, echt uitzonderlijk dat zij twee zeer uiteenlopende disciplines heeft beoefend."

Verademing

Wonen in het Teylers hofje voelde voor haar als een verademing. "In een hofje heb je de ruimte om op

jezelf te zijn, en toch zijn we samen net een klein dorp. Delen geeft troost. Jij ook in een slechte bui? Dat beurt op, hoe gek dat ook klinkt", tekende de Hofjeskrant in 2009 op uit haar mond. Ondanks haar ziekte bleef Barbara lesgeven in de molen en tot vijf weken voor haar overlijden gaf zij thuis theorieles. Bij hoge uitzondering lag haar lichaam opgebaard in De Adriaan. Velen kwamen afscheid nemen. De wiken stonden in de rouwstand, net als die van alle molens in de regio.

> Malen in een storm, juli 2017, foto Christoph Brunner

De linkse leeuwen die rechtse panthers moesten zijn ...

Hendrick de Keyser Monumenten heeft in ons land zes liefdadigheidshofjes in bezit, waaronder hofjes in Schiedam en Naaldwijk (zie editie 54). Sinds vijf jaar is de vereniging ook eigenaar van het Teylers Hofje aan de Koudenhorn. Daar vond tussen mei en oktober 2025 groot onderhoud plaats.

Maar voor we daarover vertellen eerst een detectiveverhaaltje. Het gaat over het familiewapen van Pieter Teyler, aan de buitengevel boven de majestueuze poort van het hofje.

Panthers in plaats van leeuwen

Er stonden twee leeuwen en dat klopte niet! Het moesten geen leeuwen zijn, maar panthers. En ze lopen ook nog eens de verkeerde kant op, links in plaats van rechts. Deze ontdekking begon in het gerestaureerde huis van Pieter Teyler in de Damstraat. Daar hangt in het priegel op de binnenplaats ook

"De panthers liepen niet naar links maar naar rechts."

een familiewapen, maar dan met panthers. Welke versie was nou de juiste? Het zegel van Pieter Teyler bood uitkomst. In de tijd dat er nog geen enveloppen met plakrand bestonden werden brieven verzegeld met wat rode lak waar je je zegelring in drukte. Om de juiste afdruk in de lak te krijgen moest de afbeelding op de zegelring, net als bij een ets, in spiegelbeeld staan. Op die oude zegelring staan panthers, geen leeuwen. En ze kijken naar links, wat dus eigenlijk rechts is.

Het familiewapen van Pieter Teyler

Het was Peter van Graafeiland die aan de bel trok. "Ik stond een keer met directeur Henrietta Romijn voor het hofje en vertelde haar dat het familiewapen op de voorgevel van het hofje volgens mij niet klopte. Ik had drie bewijsstukken gevonden dat bij Pieter Teyler, anders dan in andere familietakken, de panthers niet naar links maar naar rechts liepen. Hij wilde het per se anders. Dat zie je aan de zegelring, maar ook aan een document in het archief van Teylers Stichting. Op de titelpagina van een uitgave uit 1728,

waarin de stamboom is opgetekend van ene Thomas Taylor staat het wapen ook afgebeeld, eveneens met rechts lopende panthers. Thomas was de overgrootvader

van Pieter, die van Engeland naar Nederland kwam. Op een foto van de voorgevel uit 1953 liepen ze inderdaad naar rechts. De wijziging van de looprichting van de dieren moet tijdens een restauratie na 1970 zijn gebeurd. In 2012 volgde een nieuwe restauratie, waarbij de panthers in leeuwen veranderden. Ook het kruis en de wassende manen werden gewijzigd. Oorzaak dat het leeuwen werden die naar links liepen, is dat er toen een Amsterdams familiewapen, dat van Egbertina Rebecca Teyler als voorbeeld is gebruikt."

> Peter van Graafeiland: "De panthers zijn verguld met bladgoud, het tempelierskruis en de maantjes zijn verzilverd met palladium. Want zilver wordt namelijk zwart en dan moet je elke keer naar boven om te poetsen." / Foto: Martin Busker

Groot onderhoud

Het groot onderhoud stond onder leiding van bouwkundig opzichter Edwin Langeveld. Langeveld is uitermate goed bekend met restauratie van monumenten. Hij heeft 22 jaar als restauratie-timmerman gewerkt, onder andere aan het Paleis op de Dam in Amsterdam en de Koepelkathedraal in Haarlem. Daarna werkte hij voor de Monumentenwacht. Sinds 2023

is hij werkzaam voor Hendrick de Keyser Monumenten. Het slechts eraan toe was de rechter dakkapel aan de voorzijde. Het lood was gescheurd, waardoor er jarenlang water in het kozijn is gelopen. Op verschillende plekken is het kozijn daardoor gaan rotten. De rotte delen werden er uitgezaagd en vervangen door nieuw hout. Ook het houtwerk van het poortgebouw werd nagekeken en geschilderd. Daarnaast werden er drie schoorstenen vervangen en teruggebracht in de originele staat.

Gasthofje Arnhem • Hoe er 250 jaar later toch een hofje kwam

Huib van Olden: "Na bijna 250 jaar is de droom van onze verre voorvader Huybert van Olden verwezenlijkt. Op 2 mei 2022, zijn 248ste sterfdag, werd de eerste steen van zijn hofje eindelijk gelegd."

Al in 1774 had deze Huybert van Olden in zijn testament laten vastleggen dat er van zijn vermogen een oudemannenhuis gesticht moest worden. Dat oudemannenhuis kwam er niet, wel een duurzaam hofje voor tien echtparen en zes alleenstaanden in de Arnhemse nieuwbouwwijk Schuytgraaf.

Bierbrouwer

Huibert van Olden vergaarde zijn vermogen onder andere in dienst van de Verenigde Oost-Indische Compagnie en als bierbrouwer in Arnhem. Na de dood van zijn vrouw en kinderen liet hij zijn vermogen na aan een familiestichting met de opdracht een hofje voor oude mannen te stichten. Vanwege een financiële crisis moest het vermogen eerst flink aangroeien voordat zijn wens kon worden uitgevoerd. Daar is nogal wat tijd overheen gegaan. Pas nu, met de komst van de wijk Schuytgraaf, werd het mogelijk een deel van de door de familiestichting beheerde landerijen te verkopen en een hofje te bouwen.

Naberschap

Tijdens de voorbereiding hebben de broers Huib en Rudolf, regenten van het nieuwbouwhofje, zich goed georiënteerd op oude hofjes. Huib van Olden: "Als je nieuw bouwt, kun je leren van het verleden. De

ingangen van alle huizen bevinden zich aan de tuinzijde. Daardoor creëer je saamhorigheid en naberschap. Dat laatste hebben we ook in de huurovereenkomst laten opnemen. Je levert iets van privacy in, maar je krijgt er veel voor terug. Vanaf januari van dit jaar hebben we ook een huismeester die de kleine huiselijke besomeringen op zich neemt, zoals een lekkende

> De twee broers Huib en Rudolf met hun kinderen

> Elk huis is gasloos en aangesloten op de stadsverwarming

kraan of het controleren van het werk van de hovenier."

Verduurzaming

Uitgangspunten in het ontwerpproces waren verduurzaming en circulariteit. Huib van Olden: "Elk huis is gasloos en aangesloten op de stadsverwarming. De tuin wordt zo ingericht dat er het jaar rond bloemen bloeien, en insecten en vogels zich er welkom voelen. De bergingen hebben een groen dak. Ook zijn er plekken voor vleermuizen onder het dak en overal hangen er nestkastjes voor vogels om te broeden. Hoog op onze verlanglijst stond het voorkomen van geluidsoverlast, dat is

echt een issue in oude bouw. We hebben daarom tussen alle woningen ankerloze spouwmuuren aangebracht waardoor geluidsoverlast tot een minimum is beperkt. Elk huis is grofweg honderd vierkante meter met een berging. Twee huizen zijn rolstoelgeschikt en elk van de zestien huizen heeft een aansluiting gekregen voor een traplift."

Huib van Olden: "In het hofje werd al snel een kookclubje opgericht. Naar elkaar omzien, zoals al eeuwen in hofjes gebeurt, daar nodigt dus ook dit nieuwbouwhofje toe uit. Precies zoals de stichter het tweëneenhalve eeuw geleden bedoeld had."

De metafoor van het gouden randje

Sinds Vera Bruggeman in het Hofje van Staats woont gaat het crescendo. "Toen ik oog in oog met het huisje stond, was het liefde op het eerste gezicht. Ik voel me hier Alice in Wonderland."

Hoewel ze zegt slecht te zijn in het onthouden van namen, noemt ze zonder haperen de namen op van bijna alle hofdames op. "Ik heb het gevoel dat ik een kasteel woon met alleen vrouwen. Je bent nooit alleen."

Inval juf

Drie jaar staat Vera nu voor de klas. Ze begon als inval juf kunst, maar kreeg na een paar maanden de vraag of ze wilde blijven. "Een grote verandering, ik ben al jaren kunstenaar, heb een eigen atelier waar ik schilder en sinds een jaar keramiek maak. Ook zing ik al jaren in een fantastische band. Na mijn scheiding stond mijn leven op zijn kop. Ik heb een half jaar gehuild om de pijn en het verlies. Maar een probleem als probleem zien helpt niet. Je moet het durven zien als een mogelijkheid om te

veranderen. Ik hervind mezelf langzaam maar zeker, ook omdat ik me in het hofje zo op mijn gemak voel. Er wonen bijzondere vrouwen met allemaal een verhaal. Het is op een mooie dag heerlijk thuiskomen met vrouwen die in de tuin een boek lezen of met elkaar kletsen."

Scheurtjes

In haar huis heeft Vera zich omringd met schilderijen en keramiek van eigen hand. In een open kast staan haar eigen schalen en borden. Haar hele uitzet heeft ze zelf gemaakt! Boven de haard staat een schilderij van twee van haar kleinkinderen. Begin dit jaar exposeerde Vera met haar keramiek in galerie SPW59 tijdens de kunstroute Over de Brug en Terug. In een van haar schalen zat een streep van bladgoud. Vera: "Na het bakken is een schaal soms zo

> Het drieliuk is gemaakt door Vera. "Als ik 's avonds laat thuiskom, ga ik vaak even buiten zitten en genieten van de serene rust."

fragiel dat er een scheurtje ontstaat. Weggooien is dan de makkelijkste oplossing. Ik kies als de scheur niet te groot is voor lijmen en ga daar overheen met goudverf. Zo ontstaat er een gouden randje."

Imperfectie

Voor Vera symboliseert dat gouden randje juist de schoonheid van de imperfectie. "In keramiek gebruik ik Kintsugi, een oude Japanse reparatietechniek. Deze techniek staat symbool voor de fouten die we gemaakt hebben, de ervaringen die ons verdriet hebben gedaan en gewoon alles wat ons letterlijk geraakt heeft. Wie zich groot voordoet, mist een deel van het leven. Juist door de imperfecties en littekens niet te verbergen, laten we zien hoe we gevormd zijn. Juist dat verbindt ons met elkaar. Dat voel ik ook in het contact met mijn burens. Juist

als je je kwetsbaar opstelt, krijg je van de ander veel terug."

Stap verder

Het fijne van kunst maken is dat je heel erg gaat nadenken over dingen en open staat voor alles wat binnenkomt. Ik kijk geen tv en lees geen krant, probeer zo min mogelijk de actualiteit mee te maken. Het is confronterend dat er zoveel slechte mensen aan de macht zijn. Ik word daar neerslachtig van. Ik wil juist een vrolijke steen in de vijver gooien en het nieuws helpt me daar niet bij. Ik hou met het liefst bezig met mijn eigen blije gedachten. Ik hoor hier de merel en 's avonds als ik de luiken opendoen de Damiaatjes. Dankzij mijn baan als juf ontmoet ik nieuwe mensen. Ik voel het echt stromen, het is een kans op mijn 61ste om een nieuw leven te leiden. Soms moet je je ego opzijzetten om een stap verder te komen."

"Het hofje is voor Vera Bruggeman een geschenk uit de hemel"

> In haar huisje heeft Vera zich omringd met schilderijen en keramiek van eigen hand.

Opnamen serie 'Hemelrijk' in regentenkamer Hofje van Noblet

In vroeger eeuwen geloofde men dat wie goed deed in het aardse leven makkelijker een plekje in de hemel verkreeg. Voor rijke burgers van Haarlem reden om een deel van de erfenis als hofje voor 'arme luyden' na te laten. Hofjes zijn niet alleen populair bij toeristen, maar ook steeds vaker het decor voor tv-programma's en zelfs films. Zo komen er maar liefst twee Haarlemse hofjes voor in de serie 'Hemelrijk'.

Op 27 januari waren er de hele dag opnamen in de regentenkamer van het Hofje van Noblet. In de eerste scène maken we kennis met de jonge gescheiden moeder Saskia, die op een notariskantoor te horen krijgt dat zij een plantage op Java heeft geërfd, Hemelrijk. Eerder was een van de oude steegjes bij het Hofje van Bakenes al op film vastgelegd. Daarin zien we de vrouwelijke hoofdpersoon naar een notariskantoor lopen.

'Stille kracht'

De plantage ontpopt zich bij nadere kennismaking door Saskia en haar tienerdochter Ricky tot een mystieke plek vol donkere familiegeheimen. We bewegen heen en weer tussen de 'huidige' tijd (midden jaren '90) en het bewogen jaar 1942. In dat jaar wordt plantage Hemelrijk beheerd door Jan Stokman en zijn naar een baby hunkerende echtgenote Marie, terwijl er een Japanse invasie in de lucht hangt. Saskia voelt de 'stille kracht' van het verleden en krijgt visioenen door de ogen van Anisa, een Javaans jonge vrouw in de huishouding van de familie Stokman, die zwanger raakt van Jan.

De regie van deze vijfde serie, die begin 2027 zal worden uitgezonden op NPO Start, is in handen van Jim Taihuttu. Hij is maker van De Oost, de eerste film over de Indonesische on-

> Scene uit de film 'Hemelrijk', foto Lucas Boreel

> Lucas Boreel: "En waar anders dan 'thuis bij' notaris Leonard Noblet werd de scene opgenomen." - Foto WB

afhankelijkheidsoorlog. Jims vader Gino Taihuttu componeert de muziek. De rol van Saskia wordt gespeeld door Denise Aznam, bekend van de tv-series Doodstil en Flikken Rotterdam.

In 2022 speelde regent Lucas Boreel de hoofdrol in een item over het Hofje van Noblet in het KRO-NCRV-programma BinnensteBuiten.

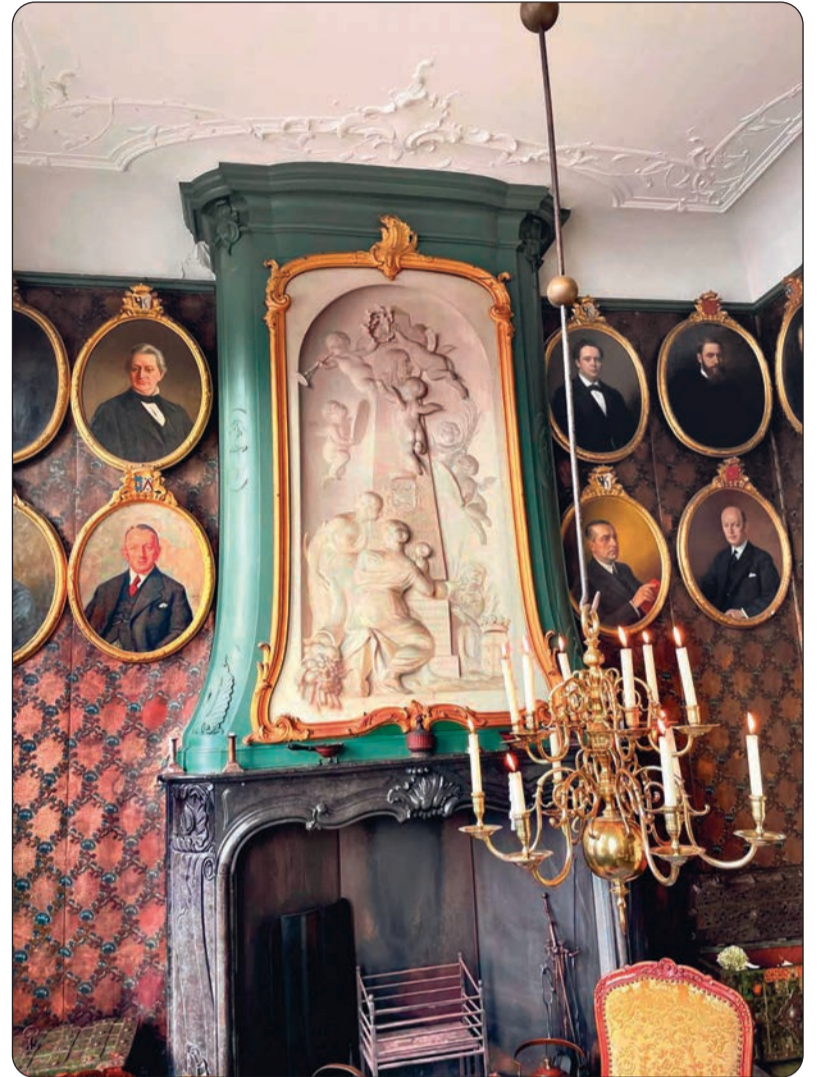
Het bedriegertje van Taco Jelgersma

Eigenlijk is het een bedriegertje, het bijzondere kunstwerk in de prachtige regentenkamer van het Hofje van Noblet aan de Nieuwe Gracht. Het lijkt een stenen reliëf met daarop een afbeelding van de stichter van het hofje, Leonard Noblet. Maar het is een geschilderd huldeblijk aan hem. Een grisaille werd het toen genoemd. Nu zouden we zeggen een 3D-schilderij, in 1793 geschilderd door Taco Jelgersma, die vele binnenkamers in rijkhuizen verfraaide met zijn grisailles.

Taco noemde ze zelf "Witjes". Het ereblijk verdiende de Amsterdamse notaris, die naar Haarlem was verhuisd, ten volle. Want Leonard Noblet was kinderloos en onnoemelijk rijk. Het familiekapitaal wilde hij na zijn dood aan een goed doel schenken. Wel met een zeker eigenbelang, want zo'n daad zou hem een

bijna zekere vrijkaart naar de hemel geven, waar Petrus hem met open armen zou ontvangen. Met zijn twee nog levende zussen sprak hij af dat, mocht hij eerder overlijden, zij dan toch zijn laatste wil zouden uitvoeren. Zeven jaar na zijn overlijden gebeurde dat. Zijn jongste zus Geertrui wijzigde op haar sterfbed nog wat kleine punten in de plannen voor het hofje met 20 woningen voor dames boven de vijftig jaar. Zij liet toen de notaris vastleggen, dat haar dienstmeisje Anna Bloemendaal de eerste opzichteres van het hofje zou worden. Alhoewel er voor het hofje van de goedgeefse notaris nog enige panden aan de Parklaan aangekocht moesten worden, slaagde men erin om het in vier jaar tijd te bouwen. Toen werd in de met goudleer behangen regentenkamer boven de schouw zowel zijn grisaille beeltenis als die van zijn twee zussen opgehangen. En kon Leonard Noblet bij alle bestuursvergaderingen zien dat zijn erfenis puik werd beheerd.

Bert Voskuil

Denkend aan Holland

Al zeven seizoen lang ontdekken Janny van der Heijden en André van Duin ons mooie land vanaf het water. In april 2025 deed het duo met Janny's teckel Nhaan o.a. Haarlem aan. Dat bezoek kwam op 28 september in de eerste aflevering op tv.

Natuurlijk werd er in Haarlems Hofjesstad een hofje bezocht en wel het oudste hofje van Nederland: het hofje van Bakenes uit 1395. Janny en André werden hartelijk ontvangen door bewoonster Herma (die al drie jaar een gewaardeerde column in deze krant heeft), die mocht vertellen over de geschiedenis. Daarna ging het olijke tweetal op bezoek bij kunstenaar Anneke, die nostalgische kastjes maakt en bij wie Janny en André ook een kastje mochten knutselen. De 'opbrengst' van het bezoek dat bijna een uur duurde viel de

bewoonsters met drie minuten qua tijd tegen. Maar het item stond als een huis. "Het ging er heel gemoedelijk aan toe," zei Herma, "Die twee hebben een leuke klik, maar het is toch wel de André van Duin-show." Gevat is hij nog immer. Lopend door de smalle poort vanaf de Bakenesergracht, zei hij: 't Is een doolhofje. En toen hij een buurman bij een bewoonster in de deuropening zag staan, floepte hij eruit: 'Die meneer is toch niet de toy boy van het hofje?!' Waarop Herma ad rem opmerkte: "Dan zou ik een jongere nemen."

Narcis(me) In het voorjaar steken ze overal de kop op: vaak felgeel, een beetje pronkerig en opvallend aanwezig, alsof ze zeggen: 'Kijk mij!'. Even verderop in de Keukenhof staan de narcissen met duizenden te stralen, terwijl toeristen tussen hen en de tulpen poseren voor de perfecte foto. Selfie hier, selfie daar; een beetje narcisme tussen de narcissen.

De naam Narcis komt uit de Griekse mythologie. Narcissus, een vervloekte godenzoon, wordt verliefd op zijn eigen spiegelbeeld wanneer hij een slok water neemt uit een rivier. Hij kan niet stoppen met kijken naar zijn eigen reflectie en sterft uiteindelijk van verlangen. Het verhaal is een waarschuwing tegen extreme ijdelheid en eigenliefde. Een nog altijd actuele vingerwijzing, kijkend naar gedrag op sociale media en bepaalde leiders op het wereldtoneel. Zelfbewondering lijkt het nieuwe normaal van deze tijd. Gelukkig zijn de narcissen in het hof bescheidener van aard: ze bloeien gewoon omdat het lente is.

> John Waterhouse, 1903

Narcissen zijn over de hele wereld te vinden: Japan, Zuidoost-China, Afghanistan, om maar enkele landen te noemen. Oorspronkelijk groeien zij op de heuvels rondom de Middellandse Zee. Ze werden verspreid door de Romeinen in Europa en later

door handelsreizigers en kolonisten naar andere werelddelen.

In Japan worden al vele jaren festivals gehouden in de vroege lente ter ere van deze bijzondere bloem. In het voorjaar bloeien zij gebroederlijk tussen de kersenbloesembomen en trekken vele bewonderaars. Ook kom je ze tegen in beroemde haiku's (Japanse dichtvorm), zoals deze, vrij vertaald naar de dichter Buson (1715-1783):

*Narcisbloemen
Bloeien hier en daar
In de koude stad*

De haiku geeft de essentie van de winter weer met het sterke contrast tussen de delicate witte narcissen en de koude, stille stad Kyoto.

Wie ook niet genoeg kan krijgen van deze bloem, raad ik het boek Narcis van Judith Fanto aan. Het vertelt het verhaal van een tienjarige Haarlemse jongen die met zijn moeder naar Wenen verhuist. Wenen is in staat van oorlog, maar toch maakt hij nieuwe vrienden. Zij zullen zijn leven blijven bepalen. Verbondenheid en respect verdwijnen, maar hij blijft de spil. De bergnarcis (*Narcissus poetica*) staat in dit boek symbool voor schoonheid en kwetsbaarheid in onrustige tijden. Een aanrader.

*Herma,
Bewoonster Hofje van Bakens*

Eerbetoon aan schilder Coba Ritsema

Haar naam doet waarschijnlijk geen belletje rinkelen, maar de Haarlemse Coba Ritsema (1876-1961) was een van de beste schilders van haar tijd. Het Frans Hals Museum eerde haar met een expositie, die van 19 september 2025 t/m 1 maart 2026 duurde.

Ze schilderde met opvallend vrije penseelstreken, die schetsmatig leken, maar zorgvuldig waren uitgedacht. Haar schilderijen komen op je af als een oase – je wordt eerst de kleuren gewaar, dan eventueel het onderwerp.

Met acht bevriende kunstenaressen richtte zij een kunstenaarsvereniging op, bekend

geworden als de Amsterdamse Joffers, die in belangrijke mate bijdroeg tot de acceptatie van vrouwen in de kunst in die tijd.

Ze was een bekende van de beroemde schilder George Breitner. Gevraagd om haar als leerling aan te nemen antwoordde hij, een beetje lachend, "Gij? Gij kunt alles al. Gij zijt reeds kunstenaar."

> Coba Ritsema, Hofje van Bakenes
foto Kees Reniers

Een minuut beroemd

Op 6 december 2025 ontving Michaëla Bijlsma in hofje In den Groenen

Tuin omroep MAX met het programma Bed & Breakfast, waar Priscilla en Paul van de Werf aan mee deden. Michaëla gaf voor de gasten van Priscilla en Paul een rondleiding. Michaëla: "We zijn volgens de regisseur twee uur in de

weer geweest voor one minute of fame!". En ja, ruim twee maanden later blijkt inderdaad dat het hofjesbezoek op film ook echt een hele minuut duurde!

De uitzending van 24 februari is terug te zien op: https://npo.nl/start/afspelen/bed-breakfast_38 (Met abonnement NPO Plus)

> Twee Haarlemse regenten in de tuin van het Utrechtse Bruntenhof
Foto: Jan Willemink

1975 aangelegd. Van 1621 tot 1975 was er geen. De tuin kwam tot stand in het kader van het Europees Monumentenjaar 1975. Het ontwerp heeft

een 17de-eeuws karakter met een geometrisch patroon, zoals gebruikelijk in de tijd dat de 'Cameren' gebouwd werden.

Cameren in Utrecht

Wie op internet 'cameren te Utrecht' intypt, krijgt pagina's te zien over kamperen. En alleen 'cameren' leidt tot een gezellig woonzorgcentrum met die naam: locatie De Cameren in Limmen. Maar cameren in 17de-eeuws jargon betekent huisjes.

Cameren zijn eenvoudige woningen die bestaan uit een kamer op de begane grond met daarboven een zolder, waar voedsel en turf werden bewaard. Onder de trap naar zolder bevond zich vaak de bedstede met daaronder meestal een keldertje. In Utrecht zijn meerdere cameren gebouwd, meestal in een rijtje aan de straatkant en niet als de hofjes rondom een tuin.

Eind 2025 maakten veertien Haarlemse regenten een hofjeswandeling door Utrecht. Op de foto zien we de tuin van het Bruntenhof. Die tuin is overigens pas in

Waar is deze
gevelsteen?

De steen is ontworpen door regisseur en toneelmaker Rieks Swarte (broer van striptekenaar Joost Swarte): "Ofschoon deze niet gemaakt is om in te metselen, is dat toch gebeurd. De steen was als grapje bedoeld voor de architect Jan Willem de Kanter, als dank voor het helpen bij de verbouwing van ons woonhuis. Afgebeeld is Villa Savoye, ontworpen door de wereldberoemde architect Le Corbusier." De grap zit 'm in de tekst 'In den Corbusier'. Dat suggereert dat het een zeer oude gevelsteen betreft, wat niet zo is want de fabricage was in 1998 en de plaatsing in 2001. Hint: in de naam van de straat komt het woord 'vogel' voor.

PRIJSVRAAG

Stuur uw reactie naar info@haarlemse-hofjeskrant.nl en maak kans op een VVV-bon van € 15.

Helaas hebben de hints in de vorige prijsvraag niet geholpen. Voor het eerst in 18 jaar wist geen enkele lezer met de goede oplossing te komen. De gevelsteen 't Zonnehuis zit in de villa aan de Scheltemakade 20 nabij het wijkje Tuinwijk-Zuid. Zowel de villa als dat wijkje zijn ontworpen door architect Han van Loghem.

C. den Hollander b.v.
Onderhoudscombinatie
Haarlem (023) 5356812

SCHALKWIJKERSTRAAT 29 - 2033 JC - FAX: (023) 5352800

Nieuwenhuizen bv
BOUWBEDRIJF

- Verzorging aanvraag
- Nieuwbouw
- Verbouw
- Aanbouw
- Renovatiebouw
- Dakkapellen
- Badkamers
- Openhaarden

Lijnbaan 34 -36 - Heemskerk - Tel.0251-235 996
www.bouwbedrijfnieuwenhuizen.nl

Haarlemse
Hofjes
krant **GRATIS**
meenemen!

Haarlem: DekaMarkt Rijsstraatweg 283, Rijsstraatweg 40-42, Anthony Fokkerlaan, Eksterlaan, Meester Cornelisstraat, Schalkwijkerstraat, Gedempte Oude Gracht, Amsterdamstraat, Prinses Beatrixplein, Oranjeboomstraat, Ramplaan en Floridaplein. **VOMAR** Da Vinciplein, Stephensonstraat en Paul Krugerkade. **JUMBO** Engelenburg. **PLUS** Rijsstraatweg. **AH** Floriadeplein, Marsmanplein, Soendaplein, Drossestraat, Westergracht, Grote Houtstraat, Kruisstraat en Spoorwegstraat. **VVV**, Noord-Hollands Archief, Van der Pigge, **DEKATUIN** Vlaamseweg, Bibliotheken Gasthuisstraat, Planetenlaan en Leonard Springerlaan. **Heemstede:** **VOMAR** en **DEKA MARKT** Binnenweg, **AH** Blekersvaartweg en **PRIMERA** De Pijp Raadhuisstraat, Bibliotheek Julianaplein. **Bloemendaal:** **AH** en Papyrium Bloemendaalseweg. **Overveen:** **AH** Bloemendaalseweg.

Reacties: info@haarlemse-hofjeskrant.nl
Website: www.haarlemse-hofjeskrant.nl

De Haarlemse Hofjeskrant wordt financieel gesteund door Hofje Codde & Van Beresteyn, Hofje In den Groenen Tuin en diverse fondsen.

Oplage: 6.000
Redactie: Willem Brand
Eindredactie: Paula Willems
Vormgeving: Kees Reniers

HHK 56 verschijnt begin september 2026.

f Volg de Haarlemse
Hofjeskrant op Facebook!

Voor het laatste nieuws en de laatste filmpjes!

www.facebook.com/HaarlemseHofjeskrant